

Előfizetési díj:

Negyedévre... — 2 kor.
Félévre... — 4 kor.
Égész évre... — 8 kor.

Egyes szám 40 fill.

HERKULES

SZERKESZTIK:

PORZSOLT JENŐ.

PORZSOLT KÁLMÁN.

Főmunkatárs: KÁRÁTI BÉLA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

II., Irma-tér 3. szám.
I. em. 3.

Megjelen július és augusztus kivételével havonta kétszer.

Achilles Sport-Egylet
Aradi Korcsolyázó-Egylet
Budapesti polgári lövészegyes.
Budapesti Torna-Club,
Beregszászi Korcsolyázó-Egylet,
Bpesti hegyvidéki Turista-Egyl.,
Budapesti Torna-Egylet,
Délvidéki Kerékpár-Egylet.
Debreczeni Korcsolyázó-Egylet,
Debreczeni Torna-Egylet,
Fővárosi Vivó-Club,
Érsekújv. Vivó- s Torna-Egyes.
Győri Csónakázó-Egyesület,
Gyöngyösi Korcsolyázó-Egylet
Kassai Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Tornázó- és Vivó-Egylet,
Kolozsvári Athletikai Club

Kolozsvári Korcsolyázó-Egylet,
Körmendi Athletikai Club,
Kunsztmártoni Csón.-Korcs.-Egyl.,
Lévai Torna- és Vivó-Egylet,
Lőcsei Korcsolyázó Egylet,
Lőcsei Vivó- és Torna-Egyesület,
Magy. Testgyakorlók Köre,
Márm.-szigeti ifj. Torna-Egylet,
Magyar Úszó-Egylet,
Maros-Vásárhelyi Torna-Egylet,
Magyar-Ovári Torna- s Vivó-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Kerékpár-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Korcs.-Egylet,
N.-Bányai Torna- és Korcs.-Egyl.,
Nagy-Enyedi Korcsolyázó-Egylet,
Nagy-Kanizsai Torna-Egylet,
Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet,

Nemzeti Hajós-Egylet,
Neptun Bpesti Evező-Egylet,
Ó-Bacsei Kerékpár-Egyesület,
Ó-Budai Torna-Egylet,
Pécsi Athletikai Club,
Pápai Korcsolya-Egylet,
Pozsonyi Torna-Egylet,
Privigyői Korcs.-Egylet,
Rimaszombati Korcs.-Egylet,
Quinero Csónakázó-Egylet,
Sátorlajaujhelyi Korcs.-Egylet,
Selmeczi Akad. Athleta Club,
Soproni Korcsolyázó-Egylet,
Soproni ev. főgymn testgy. Kör.,
Sportkedvelők Köre,
Szabadkai Sport-Egylet,
Szabadkai Torna-Egylet,

Szarvasi Korcsolyázó-Kör,
Szatmár-Németi Torna- s Vivóegy.
Szegedi Csónakázó-Egylet,
Szegedi Korcsolyázó-Egylet,
Szegedi Torna-Egylet,
Székely-Udvarhelyi Korcs.-Egylet.
Székestehérvári Korcs.-Egylet,
Szegedi Kerékpár-Egyesület,
Szászvárosi Athletikai-Club,
Szolnoki Korcsolyázó-Egylet,
Temesvári Korcsolyázó-Egylet,
Torontáli Korcs.- és Hajós-Egylet
Torontáli Athletikai Club,
Fordai Korcsolyázó-Egylet,
Ujvidéki Kerékpár-Egyesület
Veszprémi Torna-Egyesület,
Zsombolyai Athletikai-Club

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Nemzeti vonás a testi nevelésben.

1884-ben, 30 évvel ezelőtt, dr. Hajnóczki R. József tanár, most Szepes vármegye jeles tanfelügyelőjének tollából egy cikk jelent meg a „Herkules“-ben „Magyar torna“ czimmel. E lelkes írásnak itt közöljük befejező sorait:

„Még eddig nem tudtuk a tornázást magyarrá változtatni, nem tudtuk nemzetünk előtt kedvessé tenni.

Valljuk meg őszintén, hogy ma folyó tornázásunk még mindig erősen idegen izü. Tulságosan sok benne az „alaposág“ és a „rendszeresség.“ S gyakorlati és műszavai nagyon is emlékeztetnek a magyarnak nemszeretem „sógorára.”

Ezeket okvetlenül és mihamar segíteni kell! Magas nemzeti érdekek követelik, hogy a tornázással a legczélszerűbb testgyakorlás népünk közkincsévé legyen. S mert népünk természetes konzervativizmusát elfujni nem lehet: a tornázás rendszerét és módszerét kell megváltoztatni, magyarrá idomítani.

Részletes tervet nem ajánlhatok. De a főbb vezérelvek ezek:

Tegyük változatosabbá s élénkebbé tornázásunk mai száraz, egyhangu rendszerét.

Gyűjtsük össze a speciális magyar testgyakorlatokat és játékokat s olvasszuk be a mostani gyakorlatok közé. A kápráztató mutatóványok helyébe vidám csoportgyakorlatokat illesszünk. Főczélul ne az erő- és ügyességnek legmagasabb fokra csigázását, hanem az összhangzatos és gyakorlottságot tüzzük ki. Adjunk több tért a könnyü tömeges versenyeknek. Szálljunk le a kézműves és a pór eszéhez és nyelvéhez. Teremtsünk világosabb módszert és érthető, magyaros, nyakatekeretlen műszavakat. És a propagandát ne a hivek között csináljuk, hanem ott, ahol szükséges.

Mert így, amint eddig folytattuk, nem sokra segít a magyarok Istene!

A tornázásnak minél szélesebb körben elterjedése népünk megmaradásának életkérdése. S ez a cél olyan magas, hogy feléje törve, jogunk van a rómaival fölkiáltani:

„Flectere si nequeo superos, Archeronta movebo!“

Ha a magas uraságok nem segítenek, menjünk a néphez!

De ne feledjük, hogy a magyar nép csak a magyaros tornázást értheti meg.

Ezt a magyaros tornázást megalkotni legelső és legjelentősebb teendőnk. Minél előbb fogunk hozzá, annál jobb!

És ha most, e sorok megjelenése után 30 évvel azt kérdezzük, hogy kapott-e a mi iskolai és egyleti testgyakorlatunk valami nemzeti vonást, azt kell rá felelnünk, hogy nem kapott, hanem még ami akkor a nemzeti játékok felkarolásával benne volt, az is elveszett belőle.

De nem is történik ma sem semmi arra nézve, hogy valamilyen irányban is keresnők azt a nemzetközi tornában ami nemzeti egyéniségünknek inkább megfelelne. Sőt műveletlenségnek, a legbutább tudatlanságnak bélyegzi a mai kor tudása (?), bölcsesége (?), ha valaki akár a művészetben, akár az irodalomban, pláne a nevelésben a nemzeti vonások megőrzésére, fejlesztésére törekszik. Azt mondják a katedráról tanáraink, íróink azt írják könyveikben, hogy a legkárosabb gát a nemzeti konzervativizmus, mert elzárja előlünk a haladást a nagy nemzetek útján való haladástól.

E nagy bölcsességek eddigi tárogatósi hirdetői a mai szomoruan dicső nemzeti fellendülés korában kissé behúzták nyakukat, kissé elcsendesültek, de minden jel arra vall, hogy a béke után még hangosabbak lesznek. Használjuk fel e tisztábban látó kort, az ocsmány nemzetközi kiabálástól csendes időt arra, hogy nézzünk szét a testgyakorlási módok közt és keressük, melyek volnának azok, melyek a magyarság nemzeti sajátágaival leginkább megegyeznek. E vizsgálódásaink közben ne kövessük külföldön járt szakembereinket, kik látván ennek, vagy annak a nemzetnek a sportban elért sikereit, azt tisztán az ott üzött gyakorlatoknak tulajdonítják és ezt akarják nálunk is egyedül üdvöztetővé tenni.

Mindenekelőtt azt kell konstatálnunk, hogy nálunk sem népies sport, sem népies játéknak, sem iskolai testgyakorlásnak általános tradíciója nincsen, amihez tapadhatna más újabb elem. Tehát csak azt kell keresnünk, hogy az ismert testerősítő gyakorlatok közül hogyan lehetne valamilyen megfelelő konglomerátumot alkotni, mely nemzeti egyénisé-

günknek megfelelne és az általános emberi szervezetnek általánosan elfogadott erősítő elveivel sem ellenkeznék.

A mai háborus idő tapasztalatai és népünk jellemének ismerete határozottan arra indítanak, hogy nálunk általános, a nép minden rétegére kiható testgyakorlat csak olyan lehet, mely vonatkozást talál a harczra, a küzdelemre nevelésre. Népünk minden rétege büszke a katonai erényekre, ezt mindenekfelett nagyra becsüli. Tehát úgy kell intéznünk már a gyermek nevelését is, hogy minden gyakorlatnál lássa testének harczos katonává fejlődését. Jól értsük meg egymást! Nem katonáskodásról van szó, hanem a gyakorlatoknak az legyen a célja, hogy az ifju erős katona lehessen.

És itt, mindenki jól tudja, hogy a gyakorlatok faja nem lehet más, mint a szabadtéri gyakorlatok minden neme az ifjuság korának megfelelő módon gyakoroltatva. A gyakorlás általános elve azonban az általunk többször ismertetett amerikai standard, mértékrendszer útján állapítandó meg. Vagyis minden gyakorlat először az egyéni mértékért való versenyzés, azután a tömegversenyzés győztességeért történjek.

Tudjuk, hogy iskolai tornázásunknak fellendülését az iskolába beengedett versenyzéstől számíthatjuk. Azt is tudjuk, hogy népies vonásunkhoz tartozik a kérkedő hiúság, miért ne használjuk fel a rosszat a jó előidézésére.

Az általános, egyenletes tömegnevelésre azonban csak maradjon meg a német-svéd tornának használható eleme, de ne ez legyen az uralkodó.

Amitől olyan nagyon félnek a német-tornászati hívei, a gyermekek egyéni érvényesülésének káraitól, azt a tornatanár figyelme és fegyelme meg fogja akadályozni.

Ha aztán a lövészet, cserkészeti intézményének áldásos szervezetébe bele tudjuk alkalmazni a rendszeres tornázást, úgy azt hisszük, hogy az ilyen szabadabb szellemi, öntudatos öntevékenységet igénylő testgyakorlat hamar nemzetivé válhat, anélkül, hogy valamivel is hátrább maradna a tömegképzés eredménye a mai tornázás eredményétől.

Végül még azt is jegyezzük meg, hogy az sem volna a nevelés legmagasabb elveivel sem ellentétben, ha az idősebb ifjuság a katonai gyakorlatoknak edző módjaival erősítené magát.

Bármilyen legyen is iskolai és népies testgyakorlatunk, olyan nem lehet, mint a németeké, angoloké, vagy svédoké, mert ezeket kipróbáltuk és az eredmény elég szomorú. Azt is mondhatjuk, hogy amit itt fejtegetünk, azt már egyik-másik iskolánk megteremtette, csak ezt most tanulmányozni kellene és általánossá kell tenni. Azonban kik a tanulmányozásra hivatottak, legyenek elfogulatlan bírák és jó ítéletű független emberek.

Talán újabb harmincz esztendő múlva már megvalósul e lapnak első számától hirdetett eszméje: a magyar tornázás.

Nemzet-nevelés.

A fenti czimen tornatanári karunk egyik legmunkásabb tagja egy tartalmas értekezést írt, melynek első része Karafiáth Jenő Nemzet védelem című munkájának katonai czélú nevelési iránya ellen szól. És itt találjuk a következő mondást: „Vallom és állítom, hogy igazán kultur egyén jó katona nem lehet.“ Lehet, hogy Földvály a cikkének megírása után történetek hatása alatt ma már más véleményen van, de mert sok modern bölcs ma is hirdeti, hogy a kultura magas fokát a francziák és angolok képviselik, kik vad népeket küldenek maguk helyett harczba, pár sorban kötelességünknek tartjuk a veszedelmes téves tanítást megczáfolni. — Azután közölni fogjuk Földvály munkájának minden kritikán felül álló szép részét, mely a nemzet nevelés módjait fejtegeti.

A történet tudomány számtalan példáját mutatja annak, hogy a művelődés magas fokát elért népeket akkor pusztítja el a műveletlenebb, barbárnak nevezett tömeg, mikor annak egyénei csak a maguk boldogulását keresik. Mikor a fajfentartásból csak a kényelem kell az egyénnek és nem a gyerek, mikor az összesért senki se akar áldozni, hanem csak a maga javát keresi. Az ily egyénekből alakult államok másokat rabigába döntve, már biztosan magukban hordják romlásuk csiráit. Így ki ne látná azt, hogy a román fajok a kihalás stádiumában vannak. Természetes dolog, hogy a hit, a nemzet, az erkölcs, a hazafias érzés, a családi szenvedésekkel megszerzett boldogság mind csak üres szó.

Most tehát következtetni abból, hogy a kultur egyén rossz katona, tehát a harczai erények bűnök, a legnagyobb tévedés, mert a kultura csak addig érdemli meg a dicsősítést, míg az a természet törvényével nem ellenkezik. Mi pedig önfentartásból, fajfentartásból nem tud az azt veszélyeztetőkkel életre halálra harczolni, az már a természet törvényei értelmében halálra ítélt, és biztosan el is fog pusztulni. A veszedelme e tanoknak abban rejlik, hogy a még sem kulturájával, sem erkölcsé romlottságával halálra meg nem érett népeket a romlásba siettet. Ezt ne akarja pedig magyar ember tenni nemzetünkkel. Földvály mondása tehát így igaz; Az igazi kultúrember és nép, ha már rossz katona pusztuljon el egyénileg és nemzetileg. Hála az égnek, hogy a magyarok ettől a kulturától és romlástól, daczára a francziáktól importált eszméknek, még nagyon távol vannak. Mi még harczra akarjuk nevelni ifjúságunkat a mai dicső példák alapján és nemzetünk az új ezerévet vérkeresztséggel váltja meg. A kulturából pedig csak annyit kérünk, hogy tudjuk imádni istenünket, tudjuk becsülni édes anyánkat, tudjuk szeretni gyermekeinket és ezekért s hazánkért tudjunk, ha kell, meg is halni.

Most átadjuk a szót Földválynak. Bár az alábbiakban is, különösen a sportra vonatkozó vezetésben a mi álláspontunk egészen más. De ezt olvasóinknak nem kell hangoztatni. Ami a játékokra vonatkozó fejtegetéseket illeti, itt a lelkes írónak minden szavát helyeseljük.

Földvály Mihály.

* * *

Megvallom, nehéz feladat a nép fiaival a szórakoztató játékok megkedveltetése. De az előmunkálat itt ismét a tanítókra és orvosokra hárul. Az elemi iskolában kell a gyermekkel a játékot megismertetni és módot adni nekik, hogy azokat gyakorolhassák is. Nem azt mondtam, hogy megkedveltetni, mert a gyermek ha módja és alkalma van, rajongva szereti a játékokat. A legelső feladat tehát az, hogy e ragozkodást hasznossá tegyük s hogy buzgon ápoljuk. A szülőkkel is meg kell értetni, hogy a játszás nem idő pazarlás, hanem az élet előkészítő iskolája, támogatója, az egészség legbiztosabb öre, fejlesztője.

A sportnak, játéknak nevelő értékét ma már fölösleges bővebben ismertetni. Hála a Teremtőnek, az eszme már lassacskán átmegy a köztudatba és biztat a jövő, hogy szerte e hazában testet is ölt. A játék nevelő hatásáról, amennyire erőmtől, tehetségtől és tapasztalaimból tellett, egy hosszabb értekezésben foglalkoztam.¹ A játszótérek fontoságáról pedig Karafiáth Márius dr. tartott sikerült előadást.²

¹ A játék nevelő hatása. Megj. a nagyváradi pern. főgimn. 1909—10. évi értesítőjében.

² A játszótér a népnevelés keretében. Megj. Léván, 1912-ben

A játéknak nagy nemzetnevelő értékét felismerve, Németországban külön egyesület találtak, amelynek célja a játéknak a nép rétegeiben való megkedveltetése.

Hogy ezen egyesület a játék népszerűsítése és meghonosítása érdekében mily intézvényt munkát fejt ki, csak néhány adatot hoznak föl.

1909-ik évben összesen 67 községben (városban), rendeztek tanerők részére játékkurzust, még pedig 40 helyen a férfiak és 27 helyen a nők részére. Ezen kurzusokon résztvet 1429 férfi és 735 nő. A különböző rangú és nemű iskolák tanerői a következő képen oszlottak meg: 1275 polgári és középiskolai, 6 tanítóképzői, 70 főiskolai, és 78 egyéb iskolai tanerő; — a nőknél 473 polgári és középiskolai, 2 tanítóképzői, 42 felsőbb iskolai és 228 egyéb iskolai tanerő. De még káprázatosabbak e számok, ha az 1890-ik évtől 1908-ig évek résztvet tanerőket vesszük számításba. Tizenhét év alatt részt vett ilyen játékkurzuson 11,593 férfi és 4801 női tanerő. Ha tekintetbe vesszük azt, hogy ezen résztvevők az egész Németbirodalomból jöttek össze s hogy a játék népznevelő értékét az egész birodalomban hirdethetik, — nem lephetnek meg azon számok, amelyek a német játszóterekről nyujtanak felvilágosítást. Az 1907-ik évben 751 olyan város (község) amelynek lakóssága a 6000-et meghaladja, játéktere volt 621-nek. A 621 község (város) játéktereinek összes száma 2032, ca 2500 hektár területtel. Ebbe nincs azonban beszámítva a különféle speciális, pl. tenisz, hockey stb. pálya, hanem csupán azon játékterek, ahol iskolák, egyesületek szoktak játszani. Ha e számok felett elgondolkozunk, csodálkozunk-e, ha a stadionban cca 80—85 ezer német tornász tett bizonyosságot a német nép fizikai erejéről is. Nálunk néhány sportfenomén, rekordhős kedvéért igaz, fenáll egy csomó különböző sportklub, de igazi nemzeti testedzésről, a sport általánosságáról még nem szólhatunk. Hiszen virrad, nem tagadom. De az az irány, amely ami sportunkban ma lábrakapott, egyáltalán nem mondható fejlődésnek, egészséges fejlődésnek legalább nem. Legelső nagy hibája, hogy teljeser izolálják a testiség kultuszát. Ami nálunk van, az még hizelgésből sem mondható testi kultúrának. Mert kultúra-e az, ha minden higieniai, élettani szabály félrelökésével, csupán a kétes értékű (én legalább nem sok értéket tulajdinitok neki) rekorddöntés eszményeért száll sikra az agyon-trenirozott atléta? Testi kultúra-e az, ahol a rivalgó nép mulatságára holtra rugdosták egymást, ahol a testi erő durva kitorései botrányt botrányra halmoznak? Avagy a sportnak él-e az az ifju, ki a szabadtéri, testedzés után füstös kávéházban, korcsmában, piheni ki fáradalmait s akik napi redményeik ünneplésére rendszeren az éj második felében vetődnek

haza? Testedzés-e az, amikor egy egy verseny után halálráváltan vánszorok a győztes — egyenesen a kórházba? A nemzetnevelés szempontjából nekünk ilyen sport vajmi kevéssel több a nullánál. Nekünk egyetemes, észszerű higieniai alapokon nyugvó testedzés kell. Testedzés, az élettani és erkölcsi javakért, de nem a hivalkodó bajnokságért, rekorddöntésért. A népet fel kell világosítani a testedzés kiváló jó hatásáról, de eléjük kell tárni a tulhajtott sportolás káros következményeit is. Mily nagy horderejű, igazi nemzeti munkát lehetne e téren is kultiválni. A rég letűnt, de kiválóan hasznos és kedves játékokat ha valahol új életre lehet támasztani, a falvainkban tehetjük azt meg. Ott még nem rontotta el a sportérzék, nem fanatizálta a falusi társadalmat a durva, esztétikátlan rugdalozás. A nemzeti játékok ujjaélesztése pedig nagy vivmány lenne. Hiszen a nóta, a dal az, mely legjobban és legtovább magán viseli a faj a nemzet jellegét.

És megvallom — ezt már régen hirdetem, — hogy népznelési szempontból előbbre helyeztem a játszóteret, mint a kórházat. A játéktér egy egészséges életfelfogás biznnyitka, míg a kórház az egészségtől való eltávolodás szomorú hirdetője. A játéktér a maga friss levegőjével, szabad tereivel valóban erőforása a nemzetnek, a kórház pedig egy köteles elégtétel ennek hiányaért. Azért tehát törvényt kell hozni, — mint ez magas éjszakon Svédországban és Norvégiában tettek — hogy ezentul iskola játszóter nélkül nem építhető. Mi ezt pedig megtoldjuk azzal, hogy minden községnek kötelessége megfelelő népz játszóterekről is gondoskodni. Ez oly csekély áldozatot követel, hogy talán még pótdadó emelés sem kellene.

A már sokszor hangoztatott községi közművelődési egyesületeknek egyik elsőrangú kötelessége volna, hogy ezen játszóterek aztán állandóan visszahangozzanak a játszóok vidám dalától. Ezek a játszóterek csökkentenék aztán igazában a félelmetesen sorvasztó alkoholizmust. No meg az államnak azon, sokáig már ki nem tolható magabaszállása, hogy az alkoholizmust addig meg nem oldják Magyarországon, míg a vasárnapi korcsmazárást törvénybe nem iktatjuk. Mert a köznép egész heti munkájában, ha vesz is magához alkoholt, még csak megközelítőleg sem oly veszedelem, mint a vasárnapi mértéktelen dorbézolás. Ha annak a gyermeknek, ifjunak, majd pedig férfiúnak lelkebe oltjuk a játék életvidító sajátosságait, nem a büzös korcsmák felé igyekszik szórakozni, hanem a játszó-pajtások, barátok közé. Sosem felejttem el szülőföldem — egyik borsodi falu — leányainak játékeit. Leírásukat megtalálhatni Kiss Áron játék-könyvében. Ha lelki szemeim elé idézem azt a tarka, festői képet, amint az erdő egyik tisztásán pajzán nótákkal, több csapatra oszolta, a kipirult arcú hajadonok jókedvvel játszották a régi, magyaros — tán-

cos — játékokat, reményem új életre kél, hogy ezt a népet, a magyar népet még meglehet nyerni a józan, örömosztó, játszó szórakozásnak. Mint ez már szokás, persze hogy a fiatal emberek is ott forgolódtak a játszóknak között.

Szent meggyőződéssel állítom, vallom és hiszem, hogy az a férfiú, aki népünknek visszaadja játékos, vidám természetét, oly nemzeti munkát végez, amelyet csakis egy másodikkal honalapítással együtt lehet emlegetni.

E kérdéssel hazánk szociális életének egy nagy horderejű kérdése lesz megoldva. Az a játéktér megszeretteti a néppel a hazát, az istent, a szülőföldet, a levegőt, a munkát. Az a játszóteret visszatartja őt a haza elhagyásától, az a víg zaj, a vidám élet örökké fülébe fog csengeni, bármerre is járjon. Én nemzetem! Nem a ragyogó szurony, nem a gyilkos szurony, nem a gyilkos golyó, nem a borzalmas ágyulólövegek fogják hazánkat megvédeni, hanem az a törhetetlen erő, amely nemzetünk lelkében, a játszóterén fakad. Az a zöld pázsit, az a zúgó erdő az a suttagó mezei szellő oly erőforrása a magyar fajnak — hiszen ősi élete itt folyt le — amely szuronyokban, puszkaporban mégcsak ki sem fejezhető. Nem azt mondom én, hogy ugyanis ne tanítsák meg népünket a honvédelemre, nem a hadsereg ellen izgatok én, hanem tiszta lélekkel állítom, hogy ha a magyar ember veszélyben látta hazáját, hosszas katonáskodás nélkül is oroszlány módjára küzdött az ellenségével.

Először erőt, testi és lelki erőt a nemzetnek és csak azután fegyvert. Az ősz Wellington is, midőn az etoni kollégium játszóterére lépett, hol lángoló kedvvel, pirosuló arccal, tüzes szemekkel játszottak az angol ifjak, lelkesedve, elragadtatva kiáltott fel: „It was here, that Waterloo was won.“ (Itt nyertük meg Waterloot).

Ha van a nemzeti érzés ápolásának bírtos terrénuma, a játszóteret valóban az. Az angol, a német példák igazolják ezt. És még egyet. Hol sok a játszóteret, a kultúra is magas fokon áll. De ezen nemzetek költenek is játszó terekre. Beleszédül a mi bús magyar fejünk, ha elolvassuk azokat a hatalmas számokat, melyek arról tanuskodnak, hogy pl. Észak-Amerikában mit költenek játszóterekre. Tizenegy év alatt (1909-ig bezárólag) ca 55 millió dollárt fordított az Unió játékterekre, vagyis 275 millió koronát. Káprázatos szám! Vajjon mikor fogunk mi az összes kulturszükségletekre csak felényét is fordíthatni. Amerika nagy terjedelmű, több állam alkotja, mondhatjuk ellenvetésül. Hát nézzük az egyes városokat. Chicago 15 millió, New-York 15 millió és San-Francisco 750 ezer dallárt fordított játékterekre. New-Yorkban 1905-ben volt 87 játéktér, 1907-ben már 169. E számokban azonban nincsenek benne a különféle parkok,

mert pl. New-Yorkban 1905-ben 73 park állott a hatalmas világváros polgárainak rendelkezésére. Igen, az amerikai józan gondolkodású polgár felhökarcólót épít, hogy legyen helye parknak és játszóteretnek. Nálunk a kultúra dicsőségére a legtöbb szabad teret beépítik s a városi ember zöld növényt csak a virágkereskedésben lát. Az angol a parkokat a „város tüdejének“ tekinti s ezt ilycélra is használja; nálunk ne nyulj hozzám hely, ahol még leülni is csak pénzért lehet.

Összefoglalva tehát mit idáig elmondottam, pár mondatban tömörítem: A nemzetrevelés ma már égető szükség, s minden erőnkkel meg kell vidítani az átalakító, tisztító folyamatot. Egész, igazi kultúrát e nemzet minden fiának. A módokat és eszközöket haladéktalanul rendelkezésükre kell bocsátani — bár mily áron is. Törvény szerkesztendő arról, hogy községi közművelődési egyesületek, a szükséghez képest, állami támogatásban fognak részesülni, ilyen egyesület minden községben felállítandó. Ezen közművelődési egyesületek hivatva vannak mindazon üdvös eszmék hirdetésére, megvalósítására, amelyek a nép bármely rétegét is, úgy a szellemi, mint a testi — azaz egészségügyi javak megszerzésére alkalmassá teszik. Törvény mondja ki, hogy minden község, város köteles játszótereket létesíteni s hogy szombat estétől hétfő reggelig minden korcsmát zárva kell tartani. Ezt követelnünk kell, mert „a világ leg-tökélyesebb alkotmánya sem fog magyar államot alkotni az általános emberi, vagy eszményi műveltségben gyökeredző nemzeti nevelés nélkül.“

Mielőtt szerény dolgozatomat befejezném, egy idézetet bátorítok ideiktatni. Teszem ezt azért, mert biztosra veszem, hogy olvasóim között nagyon ok akad olyan, ki azt fogja mondani, hogy amit elmondottam nem új. Ziller, egy kiváló német pedagógus ugyanis erre azt mondja: „nevelésről — a jelen állásában — úgy írni, hogy ne idézzünk, nem igen lehet. Mert ez részint biztosítékul szolgál az alaposág biztos ellenőrzésére és arra, hogy nem hevenyészett egyéni véleményeket, hanem általános érvényű, örök tanokat hirdetünk.“

Még egyet!

Hogy a dolgozatomban megírt gondolatok valóra is váljanak, szükséges volna, hogy valamely kultur-intézményünk venné szárnyai alá. Én részben a Közművelődési Tanácsra, részben az Országos Közegészségi Egyesületre gondolok. Az utóbbira különösen. Hiszen mint láttuk, a legsúlyosabb kérdés mindig a közegészségügy hiányai közül merül fel. Amely nép egészséges — az kulturképes is. Nem elválasztani, hanem kiegyenlíteni kell a kultúra két különjáró tényezője: a szellemi és a testi higiéniát.

Testnevelés a felsőkereskedelmi iskolákban.

A debreczeni kereskedelmi iskola tornahőse.*

Fennállásának huszadik évét töltötte be tornakörünk s a cél, amelyet elődeink 20 évvel ezelőtt kitűztek, igyekeztünk elérni, neveltük testünket, fejlesztettük az erőt és ügyességet.

A tornakörbe 112 tag iratkozott be. Október 4-én volt az alakuló gyűlés, amelyen a tisztikart a következőképen választották meg: Elnök: Boros Béla, titkár Fazekas Gyula, főpénztáros Dézsi László, játékmeister Varga Endre, osztálypénztárosok Sóvágó Imre, Minisca Demeter, Moskovitz Andor, Rolkó Béla, Nagy József, Trigarszky Ferencz, Kovács László.

Foglalkozás hetenként kétszer, szerdán és szombaton d. u. 5—7 óráig volt, amely időben a felügyeletet a vezető tanár ur és a titkár által kijelölt napibiztosok és felügyelők gyakorolták. A tornaköri foglalkozások vezetője a vezető tanár uron kívül Boros Béla elnök, a birkózásnál pedig Nikl János volt. A tornakör legszorgalmasabb látogatói: Kovács Béla, Szeness György, Veress András, Dézsi László, Máté Lajos, Juhász Béla, Szénési László, Rolkó Béla, Kenderessy Miklós, Jámbor Bertalan, Kürthy Gusztáv, Hidvéger Sándor.

Játékdélutánokat hetenként kétszer tartott a kör, a játékmeister vezetésével a nagyerdei játszótéren. Közkedveltségnek örvendett a már évek óta szünetelő football. A tavalyi jó füles-labda-csapat az idén nem alakult meg. Gyakorolták magukat a tagok a súlydobásban, diszkosz- és gerelyvetésben és futásban is.

A torna vizsgával kapcsolatban tartotta meg a kör, magas- és távugrási versenyt. Magasugrásból első lett Moskovitz Andor, 2-ik Boros Béla, 3-ik Stern Dezső. Távugrásból első Boros Béla, 2-ik Stern Dezső, harmadik eldöntetlen Schwartz Zoltán és Moskovitz Andor között.

Meg kell említeni, hogy a tornatanár ur a tornaköri órák keretében a vívást is tanította. Itt kiváltak: Eisler Géza és Friedmann Béla.

Vagyoni helyzet:

Athozat a múlt évről K 817.87

Ez évi szaporodás K 61.04

K 878.91

Jamrisha Péter vezető tanár.

A marosvásárhelyi kereskedelmi iskola sportélete.**

Az ifjúság testedzésének fejlesztésére megalakult ez évben is a Kereskedelmi Iskolai Atlétikai Club (KIAC) Székely Lajos tanár-elnök vezetése

* Igazgató Greiner Mihály.

** Igazgató Aschenbrenner József.

alatt. A Club feladatául tűzte ki az atletikának és a labdarugó játéknak kultiválását, azonban — kellő szerrek hiányában — leginkább a football sport fejlesztésére irányult a vezetőség figyelme. Ezen a téren a Club kiváló eredményt ért el, amennyiben az összes football-mérkőzéseket veretlenül nyerte meg.

Kiemelkedő esemény volt Clubunk életében az 1913. október hó 10-én Déván tartott mérkőzés az ottani főreáliskola csapatával, mely mérkőzés 0:0 arányban eldöntetlenül végződött. Ez a mérkőzés tanulmányi kirándulással (Déva—Gyulafehérvár) volt összekapcsolva s így a footballistákon kívül intézetünk tanulóifjúsága nagyobb számmal vett részt a tanulságos kiránduláson. 1914. április 28-án a Dévai Főreáliskolai Atlétikai Club csapata revans-mérkőzést tartott Marosvásárhelyen és ezt a mérkőzést Clubunk 3:1 arányban nyerte meg. 1914. május 3-án a helyi Szakiskolai F. Clubbal mérkőzött és nyert 2:0 arányában csapatunk. Kedvezőtlen időjárás miatt több mérkőzés nem volt s így csapatunk veretlenül végezte összes mérkőzéseit. A csapat kapitánya és football intező Nagy Sándor k. o. tanuló volt. A Clubnak 44 rendes tagja volt; tiszta vagyona 49.80 korona.

A nagyróczei iskola ifjúsági lövésztanfolyama.*

A tanfolyamra az idén 64 tanuló jelentkezett, akikre a tanfolyamon való részvétel az év végéig kötelező volt. A tanulók, mint az elmúlt években is, a rendes torna- és szakaszgyakorlatokon kívül, különösen a fegyver megismerésében, a lövészet elméleti és gyakorlati kiképzésében nyertek szakszerű oktatást. A tanfolyam működése feletti felügyeletet ez évben is Nagy Gyula m. kir. honvédfőhadnagy gyakorolta, ki időt és fáradságot nem kímélve, hetenként egyszer két oktató altiszttel kiszállott Nagyróczen, hogy a kiképzésben személyesen is részt vehessen. Ügybuzgó munkálkodásával az ifjúság háláját érdemelte ki.

A kiképzés a tanév elején megállapított terv szerint zavartalanul folyt és a május hó 24-én megtartott dijlövészettel nyert befejezést. A dijlövészettel az idén az eddigieknél is impozánsabban folyt le, amennyiben három intézet vette fel a versenyt. A f. iskolai év elején ugyanis a rozsnyói róm. kath. és prot. főgimnáziumoknál is szerveztek tanfolyamot. A három intézet dijlövő-versenye n. jolsvai m. kir. 16/II. honvédszázalóalj elemi löterén folyt le. A lövészek a déli vonattal indultak Hisnyóvízre, ahonnan egyenesen a lőtérre vonultak. A zászlókkal és zöld lombbal diszitett löcsarnok előtt a két rozsnyói intézet ifjúsága fejlődött vonalban várta a diszmenetben felvonuló csapatot. Ifjaink a csinos katonai egyenruhában, igen jól festettek és a diszfelvonulással és

* Igazgató Gyulai Sándor.

igazán fegyelmezett és katonás magatartásukkal a jelenlévő tisztikar teljes elismerését érdemelték ki. A két rozsnyói intézet már a délelőtti órákban fejezte be a versenyt. Délután 2 órakor kezdte a mi intézetünk a lövészetet a nagyszámu és előkelő közönség érdeklődése mellett. A verseny, melyben a pálmát a mi intézetünk nyerte el, nemes lefolyása lélekemelő, eredménye fényes volt. Ifjaink oly nyugodtan és oly biztos kézzel irányították lövegeiket, hogy minden jelenlévő igaz lelki örömmel szemlélte.

A tanulók 4 löállásról sorsolás után megállapított sorrendben löttek. A cél 200 lépésnyi távolságban felállított ötkörű tanczéltabla volt. Minden tanuló 5 lövést tett. Az elérhető legjobb eredmény 125 egység. Intézetünk 110 egységgel az első díjat érdemelte ki.

A lövészet befejezése után a jury összegezte az eredményt, mire mind a három intézet ifjúsága fejlődött vonalban felállott és a díjak kiosztására került a sor. Dingha Sándor őrnagy, zászlóaljparancsok, lelkes beszédet intézett az ifjakhoz és további nemes versenyre buzdította őket. A tanfolyamokat vezető honvédtiszteknek és tanároknak elismerését fejezte ki.

Majd Csernuch Mihály honvédszázados bájos neje kiosztotta a díjakat. Az első díjat, Jolsva közönsége és a tisztikar által ajándékozott ezüst cigaretta tárczát, a tanári kar által adományozott ezüst kettősfedelű ezüstórát és a honvédelmi miniszter által elküldött két ezüstérmét Szikora Jenő középső osztályu tanuló nyerte el 110 egységgel. A második díjat, Jolsva közönsége által adományozott ezüstórát és két bronzérmét Aubermann Antal felső oszt. tanuló 100 egységgel, a harmadik díjat, két bronzérmét 90 egységgel Fadgyas Árpád felső oszt. tanuló nyerte. Egy-egy bronzérmét nyert: Kollát Andor alsó oszt., Szomoray Pál felső oszt. és Péter József alsó oszt. tanuló.

Schmidt Róbert.

Testnevelés a miskolczi állami keresk iskolában.*

Az 1913/14 évben a testnevelést igen jó sikerrel üztük. Az elért szép eredményt annál is inkább nagyra kell becsülnünk, mivel ott, ahol a tanulóifjúság naponként 6—7 órát tölt az iskola padjaiban és szabad idejét is tanulással kell nagyrészt eltölteni, föltétlenül szükséges a szabad testmozgás, amely a test elpuhulását ellensúlyozza. Sok oly vidéki fiu látogatja intézetünket, kik az idegen gondozás folytán, különösen testnevelés szempontjából hiányt szenvednek. Ezt pótolja a rendszeres torna, amit mi éppen oly fontosnak tartunk és a kevés tornaóra számára való tekintet nélkül, éppen olyan lelkiismeretesen oktatónk, mint bármely más tantárgyat. Tornatermünk és tornaszereink még most nem alkalmasak arra, hogy a szabadgyakorlatok elé helyezhessük a

* Igazgató Gálffy Ignác.

szertornagyakorlatokat és így a folyó évben is az előbbeni gyakorlatokra fektettük a fősulyt, még pedig azon egyszerű oknál fogva, mivel itt az összes tanulók egyszerre foglalkoztathatók. Ezzel az elhatározásunkkal azonban nem mondjuk azt, hogy a szertornagyakorlatokat teljesen kiakarjuk küszöbölni, hiszen a folyó évi tornaverseny alkalmával is legjobban az egyéni verseny győzteseit honoráltuk. Nálunk már csak azért is kár volna elhanyagolni az athletikát, mert öndicséret nélkül mondhatjuk, hogy igen jó athletáink vannak és ha az az eszme megvalósulna, hogy a miskolczi középiskolai tanulók részére együttes tornaverseny tartatna, úgy nyugodtan bocsátanánk athletáinkat e küzdelembe. A jól sikerült tornaversenyt, valamint az elért szép eredményeket itt közölni fölöslegesnek tartjuk, mert a helybeli lapok arról annak idején elég bőven nyilatkoztak. A folyó évben megalakult mintacsapat eddigi munkája is dicséretet érdemel, de reméljük, hogy a jövő tanév elején felállítandó lövésztanfolyamon még fokozottabb szorgalommal fognak iparkodni azon, hogy nevüket és kitüntetésüket méltán megérdemeljék. Egyébként a szórakoztató testgyakorlatokra is bőven jutott idő. Az intézeti jégpálya teljes 3 hónapig volt használható a téli évszakban. A teniszpálya pedig már április közepén megnyílt, melyet örömmel keresnek fel a sportkedvelő fiúk és leányok. Az ifjúság egészségi állapota igen jó volt a folyó évben, mert alig 80/0-át kellett a tornakötelezettség alól mentesíteni. Takarékos gazdálkodásunk tette lehetővé, hogy a szorgalmas és ügyes tornászokat megfelelő jutalomban részesíthetjük.

További szorgalmas, komoly és lelkiismeretes munkássága szükséges az ifjúságnak, hogy az eddig elért szép eredményt fokozhassuk.

Ha azt akarjuk, hogy tevékenységünk méltó elismerésre találjon, úgy együttesen, egymás megértésével kell munkálkodnunk és csak ennek megvalósulása után számíthatunk a bennünket megillető jóakaratra és szeretetre.

Sorger Miksa s. k.
tornatanár.

Testi nevelés a fővárosi női felső kereskedelmi iskolában.*

A tanulók nagy szellemi munkájának ellensúlyozása céljából a női felső kereskedelmi iskola különös gondot fordít a tanulók testi nevelésére is. Amikor az időjárás megengedi, a tanulók a tízpercznyi szüneteket és az ebédre szánt időt az iskola udvarán töltik. Eredményes kísérlet történt abban is, hogy egy-két osztály váltakozva az iskola nagy udvarán töltötte a tisztán elméleti tantárgyak óráit. Hetenként két délutánt a tanulók szakszerű vezetés mellett testgyakorlásra és játékra fordíthatnak.

* Igazgató Bakács István dr

Az iskolában meghonosított svéd rendszerű testgyakorlás és az ebben elért eredmény országos hirre tett szert. Innen magyarázható, hogy Vasvármegye kir. tanfelügyelője azzal a kérelemmel fordult a székesfővárosi tanácshoz, hogy a női felső kereskedelmi iskola egyik csapatát a felügyelete alá tartozó vármegye tanítószolgálatának bemutatassa. Így történt, hogy az iskola 12 tanulója a testnevelési tanárnő és az érdekelt szülők kíséretében f. é. május hó 3-án Szombathelyre rándult, ahol a város közönsége és hatósága osztatlan lelkesedéssel fogadta a csapatot, amelynek ügyességéről a bemutatás után a vasvármegyei lapok valódi himnuszokat mondtak.

A „Vasmeget Tanítók Lapja“ így ismertette a tornázást; Proff báróné tizenkét tanítványával szombaton délben érkezett Szombathelyre, hogy városunk közönségének a svéd tornaszatot bemutassa s azt az intenzív testnevelésnek megnyerje.

Szombaton este 7 órakor tartották meg az első bemutató előadást. A 14—18 éves kedves, piros-pozsgás, mosolygó arcú tornászleányok praktikusán kék-fehér dresszben jelentek meg. A báróné rövid, kellemes előadásban megismertette a testnevelés fontosságát és a svéd tornaszatot.

Rámutatott arra a körülményre, hogy a katonaság részéről kiadott statisztika szerint ezelőtt 40 évvel a sorozottak 70—75 százaléka volt s katonai szolgálatra alkalmas, míg ezelőtt 10—15 évvel csak 30 százalék.

Ez a degenerálódásnak a jele. Ezért tartja rendkívül fontosnak a testnevelést, különösen a legalkalmasabb svéd gimnasztikát, amelyért a társadalomnak is — amely a testnevelés iránt nem eléggé fogékony a legnagyobb mértékben kell dolgozni. Az utóbbi években megalakult Testnevelési Tanács fáradozik ugyan a testnevelés fejlesztése érdekében, de a működését a szülőknek és tanítóknak karöltve kell elősegíteni.

Nagy súlyt helyez a nők tornaszatára, mert a statisztika szerint Magyarországon a tüdővész után a veszélyes gyengeség a legelterjedtebb betegség, aminek okát abban találja, hogy ma már a nőknek is ki kell venni részüket az élet küzdelmeiből s ez az elsatnyulásra vezet. Gondoskodni kell tehát ennek ellensúlyozásáról, amit csak a nők helyes irányú testnevelésével, a svéd tornával tudunk elérni. Ezután pedig a svéd tornaszatot ismertette.

Megismertette a svéd tornarendszernek az alapját, egy tornaóra lefolyását, a különböző gyakorlatok célját.

A tartalmas előadása után növendékei bemutatták a rendkívül csinos, értékes szabad- és szergyakorlatokat. A közönséget meglepte az a kellemes, halk, érthető vezényszó, amely különösen alkalmas a tornászok figyelmének felkeltésére.

Az eredeti, lábujjhegyen végzett sorbontások, a vérkeringés felfrissítését célzó és az összes izmokat foglalkoztató különböző szabadgyakorlatokat, mint a svéd tornaóra bevezető gyakorlatai lettek bemutatva.

A hevezető gyakorlatok után jöttek a különböző izmok erősítését szolgáló különféle szergyakorlatok, amelyek minden svéd tornaórának a gerincét képezik.

Végül ismét szabadgyakorlatokat, az ugynevezett befejező gyakorlatokat mutatták be, amelynek a célja a normális vérkeringés visszaállítása.

A leányok vidám, eleven tornája, az egyes gyakorlatok könnyed fürgesége és kecses mozdulataik teljesen elragadták a közönséget, amely lelkes szeretettel ünnepelte a svéd torna bájos apostolait.

Proff báróné a svéd tornagyakorlatokat olyan sorrendben mutatta be, amint az órákon tanítani kell, de minden gyakorlatcsoportból 4—5 félért is bemutattak. Ezzet tehát 4—5 órai anyagot láthatott a közönség.

A tornagyakorlatokon kívül különböző lépéseket, járásokat és néhány érdekes játékot mutattak be.

Rendkívül kellemes meglepetést keltett a tornaszás befejezésével emelt gúla, amelyben a tornászcsapat a város színeivel készült zászlócskát lengetett.

A bemutató ünnepélyt a svéd mozdulatokból gyönyörűen összeállított és zongorakisérettel kísért előadott diszes szabadgyakorlatok fejezték be.

A bárónő tizenkét csinos leányának bámulatos kitartással párosult ügyes tornájával nemcsak megismertette és megkedveltette a svéd tornaszatot, hanem a közönségnek egy feledhetetlen, kellemes és kedves estét is szerzett, amelyért a közönség a legteljesebb elismeréssel adózott.

A tornászcsapat vasárnap délelőtt Kuliszéky Ernő királyi tanfelügyelő vezetésével megtekintette az árvaházat s a báróné az árvaház növendékeinek néhány új játékot mutatott be. Délelőtt 11 órakor pedig — mint már előre jeleztük — megismételték a művészi svéd torna mutatványokat.

A tágas tornacsarnokot megtöltötték az érdeklődők, kiknek soraiban többen voltak olyanok, akik már a szombat esti előadáson is jelen voltak. Ez is egyik legfényesebb bizonyága annak, hogy a kedves csapat nemcsak kulturmissziót teljesített, hanem remek mozdulataikkal, az egyes gyakorlatok nemcsak precíz hanem művészies kerestülvitelével egy igazán élvezetes kedves órát szerzett mindnyájunknak.

Vasárnap délután fél 3 órakor Zennyére rándultak ki, ahol dr. Békássy István főispánnak voltak vendégei. A főispánnak családjának szintén bemutatták szabadgyakorlataikat, játékaikat s a svéd mozdulatokból összeállított és zenekísérettel előadott csinos disz szabadgyakorlataikat.

KIADÓTULAJDONOS:

„HELIKON“ IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Gróf Zichy Jenő-utca 8. sz.